

Ochrana dravcov na Slovensku, Trhová 54, 841 01 Bratislava, www.dravce.sk
Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava, www.sepsas.sk

Búdky na stožiaroch SEPS pomohli rekordne úspešnej hniezdnej sezóne vzácneho sokola

Tlačová správa

Bratislava 12. augusta 2022

Ochrana dravcov na Slovensku v spolupráci so Slovenskou elektrizačnou prenosovou sústavou pomáhajú chrániť populáciu sokola rároha na Slovensku inštalovaním búdok na stožiaroch vedení vysokého napätia. Dnes v nich hniezdi takmer celá populácia tohto vzácneho sokola.

Sokol rároh sa nazýva aj klenotom našich nížin. Tento druh bol pôvodne obyvateľom stepí a v strednej Európe tak vždy preferoval nížiny, kde mal odpočinkové lokality a získaval potravu. Hniezda si však nestavia a je tak odkázaný na už postavené hniezda iných druhov vtákov. Problémom bolo, že v prirodzených podmienkach nenachádzal dostatočnú ponuku hniezd. Postupnou likvidáciou hniezdných biotopov, predovšetkým intenzívnou lesohospodárskou činnosťou najmä v Malých Karpatoch, strácali sokoly priestor na rozmnožovanie. Slovenská populácia tvorená poslednými deviatimi párami sa tak dostala až k stavu na pokraji vyhynutia. Vďaka dlhodobému a postupnému manažmentu ochrany tohto druhu sa darí počet hniezdiacich párov postupne zvyšovať.

„Sokola rároha sme často pozorovali v nížinách odpočívať na elektrických stožiaroch. Rozhodli sme sa, že sokolom pomôžeme a v spolupráci so Slovenskou elektrizačnou prenosovou sústavou, a.s., sme sa pustili do inštalácie búdok, v ktorých dnes hniezdi takmer celá populácia. Každoročne netrpezlivo očakávame, koľko párov sokola rároha sa rozhodne u nás zahniezdiť a aká bude hniezdna úspešnosť – koľko mláďat sa podarí rodičom vyvieť z hniezda. Po minuloročnom rekorde, kedy sme na západnom Slovensku zaznamenali doteraz najvyšší počet mláďat – 124, boli očakávania vysoké, avšak i opatrné. Z výsledkov máme nakoniec veľkú radosť. Na západnom Slovensku vyvedlo 43 párov spolu 144 mláďat, teda o 20 viac ako v minulom roku. Ďalších 5 párov na východnom Slovensku vyvedlo 19 mláďat, takže na území SR vyletelo zo všetkých hniezd spolu 163 mláďat. Možno konštatovať, že tento druh je na Slovensku doteraz v najúspešnejšej pozícii úspešnosti prežitia,“ hovorí Jozef Chavko z Ochrany dravcov na Slovensku, ktorý sa monitoringu sokola rároha systematicky venuje už 46 rokov.

„V SEPS si uvedomujeme význam rovnováhy medzi rastúcou potrebou elektrifikácie a starostlivosťou o životné prostredie. Na jednej strane budujeme nové vedenia, elektrostanice, pripájame obnoviteľné zdroje kľúčové pre dosiahnutie klimatických záväzkov prijatých na úrovni EÚ, na strane druhej má naša práca vplyv na lokality a ich biodiverzitu. Je dôležité, aby rozvoj a prevádzka elektrizačnej sústavy išli ruka v ruku so starostlivosťou o faunu a flóru. Preto dlhodobo aktívne pomáhame ochrane krajiny a jej prírody. Jedným z výsledkov našich snáh je vďaka dlhodobému partnerstvu s OZ Ochrana dravcov na Slovensku aj tohtoročný rekordný počet vyvedených mláďat vzácneho sokola,“ hovorí Peter Dovhun, predseda predstavenstva a generálny riaditeľ SEPS.

„Na Slovensku postupne vzrástla početnosť z 9 na 50 párov, čím sa populácia dostala do pozície nižšej zraniteľnosti. Navyše sa nám ju podarilo cezhranične prepojiť k početnejšej maďarskej populácii, kde hniezdi okolo 180 párov. Rastúci trend v počte hniezdiacich párov i vyvedených mláďat sokola rároha nám robí radosť, teraz je zásadné pokračovať v nastavených manažmentových opatreniach, aby sa populácia mala možnosť ďalej rozvíjať a stabilizovať,“ dopĺňa Chavko.

„Okrem vytvárania vhodných hniezdných príležitostí sa venujeme aj preventívnym opatreniam proti nárazom vtáctva do vedení. V tomto období prebieha v rámci medzinárodného projektu LIFE Danube Free Sky finálna fáza výberu rizikových úsekov pre inštaláciu špeciálnych prvkov, ktoré sa umiestňujú na prenosové vedenia z dôvodu zvýšenia ich viditeľnosti pre vtáctvo. V najbližších dvoch rokoch plánujeme v rámci projektu inštaláciu prvkov v celkovom rozsahu 70 kilometrov, spolu tak bude takto zviditeľnených už viac ako 130 km prenosových vedení, ktoré predstavovali pre vtáctvo najvyššie riziko nárazov,“ uzatvára Peter Dovhun zo SEPS.

Ochrana dravcov na Slovensku, Trhová 54, 841 01 Bratislava, www.dravce.sk
Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava, www.sepsas.sk

Kontakt:

Jozef Chavko, Ochrana dravcov na Slovensku, chavko@dravce.sk, +421 903 768 394

Adriana Komorníková, Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., komunikacia@sepsas.sk, +421 907 239 637

Ďalšie informácie:

- Vývoj populácie sokola rároha na západnom Slovensku, kde je populácia marginálne zastúpená, je Ochranou dravcov na Slovensku monitorovaný od roku 1976. Približne do roku 2000 hniezdili sokoly v prirodzených podmienkach, ktoré postupne začali nahrádzať hniezdne búbky, ktoré sú momentálne inštalované na všetkých historických oblastiach výskytu na celom území SR. Búbky sú využívané aj inými druhmi, najčastejším obyvateľom je sokol myšiari, krkavce a výnimočne aj výr skalný, či sokol lastovičiar.

- Spoločnosť SEPS realizuje inštaláciu búbok na elektrické vedenia prostredníctvom inštalácie nových alebo výmeny existujúcich chátrajúcich drevených búbok za hliníkové. Búbky sa rovnako umiestňujú na novo budované vedenia prenosovej sústavy, prípadne na rekonštruované trasy. Takto sú dnes v západnej a východnej časti krajiny rozmiestnené stovky búbok.

- Sokol rároh je podľa Medzinárodnej únie pre ochranu prírody (IUCN) evidovaný ako globálne ohrozený druh, na Slovensku hniezdi iba v západnej a východnej časti krajiny.

- Z výsledkov monitoringu vyplýva, že v období posledných 3 - 4 rokov sa všeobecne viac darí a zdá sa, že úspešnejšie hniezdia stepné druhy vtáctva (sokol rároh, drop fúzatý, sokol červenonohý, orol kráľovský) a naopak menej sa darí horským druhom (napr. orol skalný), čo mohlo ovplyvniť aj oteplenie klímy. Keďže dážd' znemožňuje sokolom loviť, tohtoročné sucho znamenalo, že mohli loviť takmer neobmedzene a taktiež mali dostatok potravy (napr. hraboš, holuby). Predpokladáme, že teplejšie a suché počasie vytvára pre tieto druhy lepšie podmienky prežitia. Vyšší počet mláďat však automaticky neznamená rast populácie daného druhu. Demonštruje to aj príklad výsledkov z vysielaciek nainštalovaných na 6 jedincov sokola rároha v minulom roku, z ktorých vyplynulo, že ani jeden jedinec sa nedožil jedného roka.

- Darí sa aj slovenskej populácii orla kráľovského. V súčasnosti na Slovensku monitorujeme hniezdenie 120 párov, čím sme sa zaradili medzi krajiny s druhým najvyšším počtom hniezdných párov orlov kráľovských v strednej Európe, najväčší počet je zaznamenaný v Maďarsku. Vďaka detailnému monitoringu, ktorý prebieha v celom areáli hniezdného výskytu na východnom a západnom Slovensku od roku 1967, bol naplánovaný komplexný manažment ochrany tohto druhu. Orlom kráľovským značne pomohla inštalácia ochranných prvkov na konštrukcie elektrických stĺpov, inštalácia výstražných prvkov na mnohých kilometroch vedení, či kontroly poľovníckych revírov v nížinách v spolupráci s políciou. Možno teda reálne predpokladať, že podstatné zvýšenie početnosti hniezdných párov bolo zapríčinené vplyvom manažmentu ochrany, a sčasti aj nepriamo prírodnými faktormi (oteplenie klímy). Bez priamej podpory by však orly pravdepodobne zostali naďalej v kritickom stave, pretože výsledky preukázali významné zníženie počtu prípadov vtáčej kriminality, ako i menej úhynov v dôsledku zranení elektrickými skratmi. Na Slovensku je však ešte stále veľa neobsadených biotopov, kde by tento druh mohol hniezdiť a pomohol zlepšovať stabilitu prvkov ekosystému.

- V rámci projektu LIFE Danube Free Sky, ktorý podporuje Európska únia v rámci programu LIFE a Ministerstvo životného prostredia SR, sú za účelom zvýšenia kvality a výsledkov monitoringu dvoch cieľových druhov sokola rároha i orla kráľovského využívané aj satelitné vysielачky. Na šesť jedincov z každého druhu bolo nainštalovaných dovedna 12 satelitných vysielaciek, ktoré sa vybraným jedincom upevnili na chrbát tak, aby ho neobmedzovali v pohybe. Vysielачka je opatrená malým solárnym panelom a vysielач signál, ktorý sa prostredníctvom satelitných družíc obiehajúcich zemeguľu transformuje do počítača. Umožňuje to sledovať každý pohyb daného jedinca online denne počas 24 hodín. Táto

Ochrana dravcov na Slovensku, Trhová 54, 841 01 Bratislava, www.dravce.sk
Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., Mlynské nivy 59/A, 824 84 Bratislava, www.sepsas.sk

technológia pomáha odhaliť príčiny mortality, v minulosti boli na základe výsledkov z vysieláčiek nájdené aj otrávené návnady, ktoré následne riešila polícia. V prípade nálezov uhynutých jedincov pod elektrickými stĺpmi sa zabezpečilo ich prioritné ošetrenie ochrannými prvkami, aby sa predišlo ďalším zraneniam/úmrtiam jedincov.

- Viac informácií o projekte nájdete na stránke: www.danubefreesky.eu/sk

Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a. s., vykonáva činnosť prevádzkovateľa prenosovej sústavy a zabezpečuje prenos elektrickej energie prostredníctvom svojich 400 kV a 220 kV vedení na území Slovenska. SEPS garantuje bezpečnú a spoľahlivú prevádzku prenosovej sústavy, vyrovnanú výkonovú bilanciu medzi výrobou a spotrebou v reálnom čase, zabezpečuje cezhraničný prenos elektriny a je zodpovedná za presné meranie prenesenej elektriny. SEPS prevádzkuje spolu 2357 km vedení s napäťovou hladinou 400 kV, 690 km 220 kV vedení a 22 elektrických staníc. Jediným akcionárom spoločnosti SEPS je Slovenská republika, ktorú zastupuje Ministerstvo financií SR. SEPS je členom Európskej siete prevádzkovateľov prenosových sústav ENTSO-E, aktívne podporuje integráciu trhov a cezhraničnú kooperáciu s okolitými prenosovými sústavami. Generálnym riaditeľom spoločnosti je od 16. februára 2021 Ing. Peter Dovhun.